

GAZETA

ANTIREVIZIONISTĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
D. Str. Nicu Filipescu 30. - Telefon 699

Organ săptămânal de documentare

Redactor și proprietar: ISAIA TOLAN

ABONAMENTE: Pe un an 130 lei, pe 6 luni 70 lei
Autorități, instituțiuni, întreprinderi 500 lei.
Autorități și instituțiuni sătești 200 lei.

NECUVIINȚĂ

Ziarul „Brassói Lapok” scrie și în numărul din al publicației clujene „Elyi Futár” s'au publicat apeluri desperade la d. Str. de justiție dr. Valeriu președintele Asociației unior greco-catolici, ca să capăt campaniei ce-o în contra ordinelor călugărilor iredentiste d. prof. univ. Ghibu.

Apelurile acestea sunt o dovadă că a început să le camă iredențiștilor călugări. Și sunt totodată și o dovadă de ne mai pomenită credință. Și o dovadă în că ungorii noștri și-au despre slăbiciunea roșilor și despre mitistării și despre legile țării o părere trebuie să le fie scoasă cap dacă nu altminteri cu cele.

Apelurile călugărești ale iredenților socot că pot s'atragă atenția lor pe românii greco-catolici ca să-și scoată casele din foc cu mâinile asociației AGRU, al cărui președinte (intâmplător, precum știe, certat cu d. Onisifor) se află pe chestia cunoscută a războiului (acord dela Roma) în desfășurare tocmai șef al instanțelor judecătorești se află de d. prof. Ghibu în fața faptelor antipatriotice ale acestor călugări.

Și spunem răspicat: Dacă președintele AGRU-lui n'ar fi din întâmplare ministru de justiție și dacă avea cu d. prof. Ghibu o înțelegere și atunci apelurile acestor călugări ar fi cu totul deplasate. Că unior uniți nu se pot solidariza cu niște dușmani ai țării, pentru că sunt tot pe-afară de mâini pe cât sunt cato-lici în împrejurarea de față când președintele românii și este totodată și șef al jus-tiției sesizate oficial în contra ordinilor unguurești, apelul trebuie să se face e curată blestem. Curată necuviință. Și că nu putea fi tratat decât ca un război. România are legi, și dacă un obfus și perversif unguuresc își poate nchi-și o focmai ministrul legilor trebuie să oprească aplicarea din partea confesională.

Și ne dăm odată seama de ce se dovedește prin faptul că acesta că s'a în-ținat despre noi la ungorii și să li-o scoatem din

Un cerc vițios

Ungaria face pregătiri sistematice ca să-și ducă la capăt planurile iredentiste.

E știut acest lucru, și cetitorii noștri îl pot urmări de aproape săptămână de săptămână.

Alături de aceste pregătiri se fac însă în Ungaria și altele pe care e bine să le cunoaștem. Pregătiri pentru cel mai rău dintre cazuri: **că Ungaria va avea să dispară depe fața pământului înghițită de slavi și de germani, și anume înghițită normal: prin expansiune în vreme de pace, prin revenirea la matcă a maghiarizațiilor de origine germană și slavă și prin slăbirea din ce în ce mai tare a puterii biologice, adică a puterii de viață unguurești, ocuparea fiind numai o pecelluire a acestui proces ce pare inevitabil.**

Se vede și din această a doua serie de pregătiri că asigurările revizioniste ce le face mereu maghiarilor guvernul unguuresc, nu sunt cătuși de puțin sincere. E absolut sigur că niciunul dintre cei ce mbată lumea în Ungaria cu iredentismul, nu crede într'o astfel de izbândă a iredentismului decât adusă de-o minune oarecare, de-o împrejurare mondială cu totul independentă de ungorii. Pregătirile iredentiste se fac în vederea unei asemenea minuni. Și în vederea unui caz extrem: în care ajungând în Ungaria cuțitul iobăgiei la os, s'ar arunca lumea unguurescă în foc pentru că să-i abată furia în contra vecinilor.

Lucrul în care cred cei din Ungaria e altul, nu revizionismul, nu iredentismul. E stingerea unguurescă prin înghițirea lor de către slavi sau germani. Politica de moment nu lasă să se întrevadă la ei această temere. Cochetarea cu Germania ar însemna că depe partea nemților n'au nici o teamă. Și totuși groaza de expansiunea germană e cumplită în Ungaria. Ceea ce am arătat în atâtea rânduri despre tratamentul germanilor din Panonia, despre violența reacțiune a autorităților unguurești la fiecare dintre tot mai dese semne de emancipare ale celor 600 de mii de germani, o dovedește cu prisosință. Niciodată dela absolutism încoace această frică de germani nu li-a fost așa de mare. Până acolo au ajuns cu-acest coșmar, încât ministrul de interne a venit deunăzi cu-o lege pentru oprirea peste un procent ce rămâne să-l fixeze, a filmelor vorbite în limbi străine (cetește: în limba germană, pentru că de filme franțuzești sau englezești nu le poate fi teamă).

-Groaza li-i bine motivată. Nu numai pentru că au în Panonia regiuni întregi de germani reveniți la matcă, ci pentru că — pre-

cum s'a văzut și din articolul lui Lengyel Zoltán reproduc în numărul nostru trecut — **dintre 8 milioane și trei sferturi de locuitori ai Ungariei vreo șase optimi nu sunt maghiari, și dacă o însemnată parte dintre maghiarizați n'au încă deplină conștiința obârșiei, pe măsură ce trec anii, pe măsură ce crește autoritatea țării conaționale, își revin la matcă tot mai mulți. Să punem și cazul că Ungaria s'ar băga într'o bună zi în vr'o aventură. O ocupare străină li va face pe șase milioane dintre cei 8 milioane și trei sferturi de locuitori ai Ungariei să se declare nemaghiari de azi până mâine.**

La primejdia aceasta — germană și slavă întâi de toate — se adaugă primejdia continui slăbiri a puterii de viață unguurești. Slăbire pe care statisticile o arată din an în an mai alarmantă: prin descreșterea din ce în ce mai mare a nașterilor, prin creșterea mortalității infantile, și prin disproporția îngrozitoare a sporului populației sătești în comparație cu-al celei orășenești. (A ajuns astfel — precum am mai arătat — să reprezinte sporul populației dela sate numai 51 procente din totalul sporului țării, și anume din pricina și-a scăderii prin lipsă de nașteri și prin mortalitate uriașă a sporului natural sătesc, și-a năvalei egală cu o mare primejdie de revoluție a lumii proletarizate a satelor spre orașele ce nu-i mai încap nici pe cei ce sunt deja în ele).

Primejdiile acestea au pus stăruitor în Ungaria chestiunea combaterii marelui plâgă a descreșterii nașterilor.

Fiindcă nu le dă însă mâna să recunoască că au și latifundiile cu iobăgia lor un rol în chestia asta, au dat-o pe mâna mitropolitului primat Serédi, ca să o soluționeze dânsul. Și mitropolitul primat s'a oprit la o soluție care-i demult un desiderat al bisericii: să se oprească lumea de-a se mai căsători numai la primărie.

Stadiul luptei în contra descreșterii nașterilor e până acuma acesta. Adecă: vax.

Guvernul și-a dat seamă (ba bine că nu!) că cu mijloace popoști nu se vor putea îndema cei trei milioane de iobagi dela țară cari n'au o palmă de pământ, să facă copii, deci a venit și cu alte măsuri pentru îmbunătățirea situației demografice.

Noul buget al țării, pe 1935-36, are un deficit cu 14.74 la sută mai mare decât bugetul expirat acum o lună. Totuși guvernul a căutat și a găsit posibilitatea ca să bage în noul buget lucrări publice de 100 de milioane de pengő, ceea ce face trei miliarde

de lei, — iar jertfa aceasta a fost dictată numai de socoteala că trebuie ferită de bolșevizare lumea sătească năvălită la orașe.

Alte trei miliarde de lei (cu 3.27 procente mai mult decât în anul bugetar trecut) s'au destinat sănătății publice. Și ziarul „Magyarság”, care analizează acest capitol bugetar într'un interesant articol ce l-a publicat la 29 Iunie, explică:

„Să fim sinceri și s'o recunoaștem fără nici un înconjur: drumul reînvierii maghiare este renășterea morală, refacerea sanitară. Și exemplifică „Magyarság” după cum urmează, cu statisticile anului 1934:

Sporul natural al Ungariei a fost în anul trecut de 7 la mie; adică la o mie de locuitori au fost 21.4 nașteri și 14.4 morți. Proporția descreșterii nașterilor a ajuns spaimântătoare. Mortalitatea copiilor e îngrijorătoare. În anul 1932 au murit dintre o sută de copii cari se născuseră vii 18.4, în anul 1933 13.6, în anul 1934 15. Populația satelor, fiindcă n'are ban de leac, se lecuieste singură; toată asistența medicală se reduce la vaccinări, dar primăriile n'au bani de-ajuns pentru vaccinuri. Dintre 9000 de fântâni publice câte s'au examinat, numai 2900 au apă bună de băut. În 67 la sută dintre sate nu e nicio instituție sanitară. În plus: „o bună parte a lumii dela sate fomesțe, fomesțe în înțelesul biologic al cuvântului, fiindcă nu capătă calorile de care are absolută nevoie. Examinări precise au stabilit că în unele părți poporul nostru e amenințat să piară de înaniție”.

Acestate-s stările de lucruri.

Ar fi un leac pentru ele: reforma agrară. Dar numai de asta nu vreau să audă guvernantii. Și de-aceea agit iredentismul, și umblă de altă parte cu paliative ca pregătirile acestea mai sus arătate, cari vreau să împiedece dispariția Ungariei depe fața pământului pentru cazul că nu se va întâmpla minunea revizuirii.

Paliativele acestea sunt însă un cerc vițios.

Pe vremea lui Bethlen impozitul țărănilor (fără sumedenia de taxe revizioniste) era de patru ori cât la noi. Sub Gömbös s'a sporit mereu. Acuma se sporește din nou (căci asta înseamnă sporirea bugetului) pentru că în afară de alte investiții, să se dea pentru îmbunătățirea sănătății populației. Adecă mai iai o piele de pe ea, atunci când fomea în înțelesul biologic al cuvântului, pentru că să-i dai o oarecare îngrijire sanitară!

Cu-asemena procedeie dispariția depe fața pământului se poate eventual amâna, dar nu se poate împiedeca cu totul.

Martiri pornografici

Cu totul separat de acțiunea judiciară pentru falsificare de statute și pentru fapte iredentiste ce-a pornit-o d. prof. univ. Onisifor Ghibu în contra călugărilor minorități din Ardeal și a comandamentului lor dela Arad, s'a făcut Miercuri la biserică și la reședința dela Arad a acestui comandament călugăresc iredentist, în urma unui denunț al cuiora din Arad, o perchezitie care a dus la rezultate senzaționale.

Vom reveni în numărul viitor cu amănunte complete asupra rezultatului acestei perchezitii. Putem deocamdată să arătăm (fiindcă cercetarea conținutului documentelor compromițătoare nu e încă terminată), că s'au confiscat între altele: hărți strategice, corespondență iredentistă, steaguri unguurești indoliolate cari se aflau mascate în biserică, un camion întreg de hărți, și între-acestea o sumedenie de fotografii și de albume pornografice (adecă chipuri cu goliciuni rușinoase și cu înciotări scârboase) găsite la spiritualul mănăstirii Szabó și la alți preacucer-nici husari călugărești ai generalilor Monay și Pazsitny.

Iată deci deplin dovedită (chiar și dacă nu s'ar mai fi aflat nimic altceva în carul de lucruri compromițătoare confiscate decât cele ce am arătat mai sus) cărdășia cu iredența a acestor călugări. Și iată dovedită din nou — pentru că s'a mai dovedit odată în anul acesta, cu prilejul judecării procesului ce s'a intentat ordinului călugăresc pentru întreținerea copilei din flori a popii Angello — sâmbra cu Satana a acestor prelinși propoăduitori ai Sfintei Evanghelii.

Celelalte concluzii ni le vom spune în numărul viitor, când se va putea ști totul despre rezultatul perchezitiei.

Pentru astăzi reamintim că ordinul acesta călugăresc uzurpă biserică romano-catolică a Aradului. Ia adecă dela statul român leată de paroh, de catihet al școlilor particulare și ale statului, și de confesor al soldaților catolici din garnizoană. Biserică nu li-a sa ci a parohiei, a credincioșilor romano-catolici din Arad, cari sunt pe trei sferturi nemși și protestează mereu în contra acestei uzurpări. Faptele sale nu-i angajează numai pe călugării iubitori de chipuri pornografice, ci și pe toată parohia.

Se mai poate tolera după cele stabilite uzurparea aceasta? Uzurparea aceasta în contra căreia cele trei sferturi de credincioși nemaghiari ai parohiei protestează la fiecare ocazie?

Cărți • ziare • reviste

Urta înfrângere maghiară dela congresul Pen-Cluburilor

„E de multă vreme doleanța cea mai mare a pieții literare și în general a culturii maghiare, împrejurarea că statele succesoare nu îngăduesc răspândirea fără piedeci a cărții maghiare în Slovacia, în Ardeal și în ținuturile adjuocate Iugoslaviei“.

Cu minciuna aceasta sfruntată (care ascunde adevărul arătat după înseși statisticile ungurești oficiale în numărul nostru dela 6 Mai: că **din totalul importului de cărți și publicații al României cărțile și publicațiile ungurești au reprezentat în anul 1930 84%, în anul 1931 87%, iar în anul 1932 90%!**) își începe semificiosul „Budapesti Hirlap“ din 29 Mai o corespondență prea de tot nostimă dela Barcelona, despre congresul ținut acolo de asociațiile Pen-Cluburilor din diferitele state.

Va să zică minciuna aceasta blestemată pe care irenta ungurească o agită la fiecă prilej, a fost debitată și acolo, la congresul internațional dela Barcelona al scriitorilor. Și anume: la sfârșitul adunării, pentruca — precum a arătat congresului delegatul cehoslovac Edmond Konrad — să se treacă peste ea pe neobservate.

Delegatul ungar, Nic. Kállay, despre care aflăm acum întâiaoară că-i „un eminent traducător artistic“, a cerut congresului să voteze în chip de moțiune o adresă către guvernele statelor succesoare, cerându-le să asigure cărții maghiare același tratament ce-l dau celorlalte cărți străine.

Imediat a luat cuvântul delegatul cehoslovac, care a protestat în chipul arătat mai sus, și a cerut președintelui să nu admită desbaterea.

„In urma acestui lucru — spune „B. H.“ — președintele nu și-a dat încuviințarea. A pus întreba-rea, dacă este cineva între congresiști care să sprijinească, respectiv să-și însușească cererea delegatului maghiar. Aceasta pentrucă în baza statutelor nu se pot desbate decât astfel de propuneri pe cari și le însușește în afară de propunător și un alt delegat. Această regulă a fost respectată, ca și până acum, și la toată ședința de astăzi.

„A fost un moment tăcere generală. Președintele a întrebat din nou, și talmăciul a talmăcit pe franțuzește. Bulgarii nu-s de față — au plecat îndată după discursul profesorului Balabanoff, binecunoscut și la Budapesta. Kállay s'a uitat rugător la delegația catalană, căci doar a relevat în scurta sa vorbire meritele de neuitat ce și le-a câștigat la congresul minoritar dela Geneva delegația catalană și în special deputatul Ioan Estelrich. Catalanii: grasul și pleșuvul Segarra, lunganul, uscățivul Soldevila și mititelul Carles Riba tac. Cine

i-ar putea veni în ajutor? Cine ar putea sprijini propunerea maghiară? Francezul Benjamin Cre-mieux, care cu puțin mai înainte sprijinise călduros o altă propunere mai puțin importantă a lui Kállay, nu e în sală; delegatul olandez e la prea mare distanță. Dacă în momentul acesta Kállay ar înțelege situația, ar da fugă la oricare dintre delegați: Klaus Mann, americanul Canby sau oricare altul i-ar întinde o mână de ajutor, dacă nu pentru alt motiv din bunăvoință, și în acest caz propunerea maghiară s'ar putea desbate imediat.

„Dar Kállay, s'a putut vedea, n'a înțeles cuvintele președintelui și nu și-a dat seamă de situație. Președintele face semn: — „Nimeni!“ Propunerea maghiară a căzut deci depe ordinea de zi. Kállay se ridică, tremură tot, se vede că vrea să vorbească. Președintele nu-i dă însă cuvântul, ci invită pe delegatul argentinian să exprime orașului Barcelona și Pen-Clubului catalan mulțumiri pentru organizarea congresului“.

Amuzantă de tot, precum vedeți, păjană aceasta a delegatului maghiar și a provocării încercată prin mijlocirea lui de irenta maghiară. In tot congresul Pen-Cluburilor nu s'a găsit nimeni, nici chiar din milă „(Budapesti Hirlap“ zice: „din bună-voință“) să sprijinească măcar cererea de a se spune chestia pe ordinea de zi, cu toate că delegatul maghiar rotea prin sală cele mai miloage „priviri rugătoare“.

După asemenea păjanie oricine altcineva ar învăța minte. Dar irenta ungurească nu se va cuminti. O vom auzi iarăși, la cea dintâi ocazie, plângându-se că tipăriturile Budapestei sunt oprite în statele succesoare, și cerând să se ia în contra acestor state măsuri.

De-aceea guvernul nostru să nu se mulțumească cu înfrângerea ungurească dela Barcelona, la care noi n'am contribuit cu nimic (Pen-Clubul nostru nu ține să se manifeste la asemenea prilejuri, în schimb își lasă președintele să trimită telegrame de solidarizare cu irentistul Daday Lorant alias Székely Mozes, condamnat de consiliul de război pentrucă a tipărit la Budapesta romane anti-românești).

Guvernul nostru are datoria să facă cunoscută în cercuri cât mai largi din străinătate statistica oficială ungurească a importului nostru de tipărituri budapestane arată amănunțit în n-rul nostru dela 6 Mai, și pe deasupra să pună Ungariei în vedere că avem represalii pentru fiecare agitare la care se va mai deda pe-această chestie.

Mai tari ca Horváth Mihály...

Istoricul ungar Horváth Mihály e faimos la toți câți au avut nenorocul să nvețe la școală secundară ungurească. Cetitorilor noștri cari nu știu ungurește li-i cunoscut din foiletonul ce i l-am închinat astă iarnă, când s'au împlinit o sută de ani dela moartea lui.

Horváth acesta e cel care i-a decretat unguri **pe Adam și Eva, pe Nabucodonosor, pe Faraoonii Egiptului, pe Alexandru Makedon. După dânsul cultura europeană e moștenire dela unguri. Dreptul roman e copie romană depe dreptul unguresc.** Și așa mai departe

Precum a arătat-o în necrologul ce i l-a făcut ministrul de instrucție de mai apoi Eötvös, Horváth Mihály a aiurat, dar a făcut în Ungaria școală. A rămas după el la unguri o mentalitate hiper-naționalistă, care-i va fi un merit neșters.

Dacă Eötvös ar mai trăi și astăzi, ar avea fericirea să constate că la 100 de ani după moartea lui Horváth, mentalitatea creată de el dăinue și înfloreste; ba ar putea să constate că nu numai mentalitatea li-i robită și astăzi ungarilor de trăznăile înfierbântatului istoric, ci — după ce a încercat într-o vreme o emancipare, o apropiere de metodele critice — însăși știința maghiară a revenit la trăznăile, la metodele lui.

Am mai avut prilejul în două rânduri să arătăm în coloanele „Gazetei Antirevizioniste“ revenirea aceasta a științei ungurești la metodele lui Horváth Mihály. Într'un rând, când am reproduc din „Magyarság“ un articol în care se arăta că **ungurii nu-s asiatici**, ci dimpotrivă, **în vreme ce toate popoarele europene își au originea în Asia, ei sunt europeni de baștină.** Și 'n alt rând, când am reproduc din „Pesti Hirlap“ niște destăinuirii ce ni se făceau despre încercările unui nou filolog unguresc de a aduce toate numele topice din fosta Ungarie-Mare la o origine ungurească.

Pe ziua de astăzi vom prezenta pe alți doi succesori vrednici ai aiuristului de-acum o sută de ani.

In n-rul dela 21 Aprilie crt. al ziarului timișorean „Temesvári Hirlap“ a apărut sub titlul „**Ungurime europeană**“ un articol al episcopului protestant **Alexandru Makkay** dela Cluj (cel cu băiat în parlamentul unguresc), în care se spun următoarele:

„Știința istorică a dovedit mai presus de îndoială că **națiunea maghiară n'a fost niciodată asiatică**; locul ei de naștere e deja (**sic!**) pe latura europeană a Uralului. Față cu Răsăritul, istoria noastră a fost dela 'nceput istorie europeană, dar față cu Europa însăși dezvoltarea aceasta e cu totul specială. Sunt

și până azi raporturi în cari stăm străini în Europa, în zguduitoare lipsă de soți între Răsărit și între Apus.“

Ni se spune apoi în articolul P. S. Sale că Europa nu poate înțelege că ungurii „nu-s o continuare a invaziei barbare ci un început și-o propășire europeană“. „De aceea mulți unguri se țin la distanță de tot ce vine din Europa, în schimb alții se leagă de Europa cu desnădăjduire, și se stăruie la noi în idei cari în Apus sunt numai modă trecătoare.“ (Vrednic de reținut!)

„Intellectul, sufletul, ni le-a dat Europa — spune mai departe P. S. Sa. Aceasta-i de netăgăduit. De aceea ungurul ce se dorea spre spiritualitate, spre uman, spre cultură, cu un cuvânt spre adevărata vieață, a fost totdeauna european și european și rămâne. Și dacă învrednicește Europa de atenție faptul acesta, și dacă nu-l învrednicește. E totuna. Nu pentru ea, ci pentru noi trebuie să fim o națiune ungurească. **Poate tocmai noi suntem aceia cari redăm creditul acestui cuvânt, realizând virtuți europene fără păcatele Europei.**“

Așa!

La Budapesta apare o revistă vegetariană: „**Életreform**“, „Reforma vieții“, ajunsă într'al patrulea an.

O scoate un arpadian cu numele Antolik Arnold.

Și publică în afară de propagandă vegetariană obișnuită articole de istorie ungurească, de istorie pusă — firește — în slujba vegetarianismului.

Deci, ceva nostim de tot. Să pui în slujba propagandei vegetariene istoria unui popor care a venit în Europa cu carnea sub șea!

Am mai amintit în trecut despre propaganda aceasta vegetariană a celor dela Budapesta acum două săptămâni, când vorbeam despre noua știință („**hungarologia**“) ce s'a inventat în țara lui Horthy spre a spori mândria de sine a ungarilor.

Se cuvine — pentrucă e ceva ce nu se întâlnește la dese ocazii — să vorbim mai amănunțit despre urzinaia asta.

In n-rul al treilea din anul acesta al nostimei reviste (dela 3 Aprilie) se publică sub titlul: „**Despre ungurii străvechi**“ niște „**specimene dintr-o lucrare inedită referitoare la cultura vechilor unguri**“, ale unuia **Magyar Adorján**. (Face să-i subliniem numele, ca să i-l rețină toată lumea!)

„Specimenele“ acestea sunt precedate de-o scrisoare către redacție în care se spune că scopul articolelor publicate până-acum de domnul Magyar acesta este să arate următoarele (cităm):

„Ungurimea n'a umblat niciodată prin Asia, n'a fost niciodată nomadă. Ungurimea face

parte dintre cele mai populare de baștină ale pei, și în orice caz e vechi popor cult al ei (ropei! n. fr.) I-au fost toate popoare europene vechi: bascii, efruscii, dezii, estonienii, iar vogullii, cari, însă, după se știe, acum vreo 8000 frăiau încă de partea laltă a Uralilor. Rude depărtate le sunt turcii însă, ca și toate celelalte poare înrudite cu ungurii emigrați din vremi din Europa centrală. Cuceritorului de țară nostru emigrat în vremi vechi, turcilor apoi acolo străinătăți, devenit un de nomazi viteji, și pe urmă total în ungi străveche de-aici (din centrală, — n. fr.) după întors acasă. Ei au înțeles numai statul nostru dar nu și națiunea noastră. Adevărata ungurime străie din vremi veșnice ritoriul Bazinului Maghiar decă în Ungaria de azi (n. fr.), și a fost totdeauna por de plugari pașnici, cător de fructe (aci ad leagă istoria cu vegeta- mul, — n. fr.). In iste fiindcă erau un popor — n'au făcut niciodată zgomot, dar totuși în cultură a Europei străpurcede dela dânsii. Și animal de casă al vechii guri era căprioara, dar tăiau niciodată, ci-i fol numai laptele și coarne pădate de animalul acei fiecare an. Din acestea cea mai veche unealtă rească: străvechea sa chip de bătă păstorească și alte scule“.

Urmează după scrisoarea sta tratatul istorico-vegetarian care-i nu mai puțin o peră.

Ni se spune în tratatul următoarea genealogie și a ungarilor:

Stăpân al lumii a fost Ceriurilor, Égatya, alias Numitaron, alias acesta a avut fiu pe Soarelui, care la unguri numele de Mag, Magyar, Mag, Magyar sau Magyar e străbunul ungarilor, și lași cu Heracles al Greciei care antecesorii poporului l-au numit Magyar sau Magyar deasemenea identic cu zecar sau Magyar al fenicilor care avea frate pe Khun sau identic la rândul lui cu Hitele lui Magyar al ungarilor care se trag hunii).

Numele Dumnezeului (Dumnezeul Soarelui) din se trag ungurii, e derivat cuvântul unguresc **mag** (bure), care e în legătură cu

(Continuare în pag. III)

Arăși potlogăriile fostului ministru unguresc Iosif Vass

Curtea de apel din Budapesta a judecat deunăzi apelul fostului subsecretar de stat condamnat Emeric Dréhr, și a respins rejudecarea procesului. Deciziile noastre le sunt cunoscute afacerile pentru cari s-a recurs pe banca acuzării la subsecretar dela sănătatea guvernului de-acum doi ani al lui Ștefan Bethlen. Dréhr e nvinuit că a făcut o serie întreagă de potlogări, dîjmuind fondurile ce le avea ministerul pentru ajutoarele repatriaților din statele vecine, fondurile șomerilor, fondurile pentru cumpărarea sanatorii, etc.

Ca 'n codru...
Am reprodus la timpul său aceste destăinuiri ale lui Dréhr, și le reamintim aci numai în treacăt. S'a arătat tribunalului că decedatul Iosif Vass, prelat papal, ministru de sănătate și într-o vreme prim-ministru ad-interim, a operat la ministerul sănătății ca 'n codru. A dîjmuț fondurile jucându-le la bursă; a dat ordin primăriilor din orașele unde avea frași și rude, să dea întreg fondul ce era destinat de săbători șomerilor, frașilor săi și rudelor sale; a dat pe nume fictive fondurile de ajutorare a repatriaților diferiților săi clienți și politicienilor; a cumpărat pe prețuri supraevaluate cunoscute boierești (între altele, precum a destăinuit ziarul „Uj Magyarország”, până și dela președintele de consiliu Ștefan Bethlen) ca să le transforme în stabilimente sanitare sau balneare, — etc. După ce a murit, au rămas după el datorii compromițătoare, cari au trebuit plătite de consiliul de miniștri din fondurile ministe-

rului sănătății, pentru că să nu i se compromită memoria și să nu intre la apă și alții. Așa s'a asanat o bancă evreiască, cu care decedatul prelat papal făcea speculații.

O datorie „delicată” lașă de o doamnă românească

La desbaterile dela Curtea de apel au ieșit la iveală câteva capete de acuzație nouă, cari se sparg tot în capul decedatului și urmează să fie cercetate la reluarea procesului. Vom remarca unul:

Curtea de apel (cf. „Budapesti Hirlap”, 22 VI crt.) a îndrumat tribunalul să ia cu prilejul rejudecării procesului mărturia fostului prim-ministru Iuliu Károlyi, cu privire la faptul dacă-i adevărat sau ba ceea ce susține acuzatul Dréhr: că dintre delapidările ce i se impută, o sumă de 18 mii de pengő (540 de mii de lei) a plătit-o la ordinul consiliului de miniștri, după moartea lui Vass, femeii lui Cornel Potoran (nume românesc), care avea „o pretenție delicată” de 28 de mii de pengő față de decedatul ministru Vass.

BIBLIOGRAFIE

„Desti Hirlap” din 2 Iunie crt. anunță trei cărți poloneze revizioniste apărute recent: „System polityczny Europy, a Polska”, Sistemul politic al Europei și Polonia, de Vladislav Studnicki, „Wegry” (Ungaria), de dr. Ioan Dombrowski, și „Wegry i dookola Wegrer” (Ungaria și în jurul Ungariei) de Marian Zdziechowski. Se cere 'n ele luarea Ruteniei dela Cehoslovacia și împărțirea ei între Polonia și Ungaria.

„Magyarság” din 18 Iunie crt. anunță că lectorul de limba italiană dela Universitatea finlandeză din Helsinki, Luigi Salvini, autorul cărții „L'Italia nei canti popolari maggiari”, a publicat de curând în italianește și polonezește un volum cu titlul: „Polonia în poezia populară maghiară”. și are sub tipar o Antologie Italiană de traduceri din lirica maghiară a secolelor 15—19.

„Pesti Hirlap” din 18 Iunie crt. anunță că romanul antirromânesc „Zátony” al fostului popă Daday Lorant, alias Székely Mózes, condamnat săptămîna trecută de consiliul de

război dela Cluj, a apărut deunăzi în franțuzește, tradus de Victor Regnier.

Poate avea deci prilej și Victorul nostru, d. Eftimiu, să-și dea seama ce scandalosă nesocotință a făcut protestând în numele Pen-Clubului românesc, care nu i-a dat autorizare, în contra condamnării faimosului răspopit iredentist.

De sine înțeles, traducerea a fost făcută de iredenta ungurescă, și tizul franțuzesc al dlui Eftimiu n'a făcut alta decât să-și dea pentru bani semnătura.

Din „Desti Hirlap” dela 11 Iunie crt.

„Se telegrafiază din Paris: Traducerea franțuzească a romanului „Zátony” care a apărut deunăzi, s'a bucurat la Paris de o primire favorabilă. Criticii lui „La République” și „Le Petit Journal” îi închină rânduri călduroase cărții care se ocupă cu soarta de martiri a unguilor din Ardeal. Marca gazetă săptămînală de literatură și critică „Vendémiaire” socoate că romanul lui Székely Mózes are o importanță documentară.

„Diplomații — scrie ziarul — au tăiat prea din cale aferă de adînc în carnea vie a Ungariei învinse. Ne putem oare mira dacă această mîndră și dărdză națiune e nemulțumită de situația ce i s'a creat? Chiar dacă monarhia austro-ungară s'a purtat aspru cu românii din Ardeal, aceasta nu poate fi un motiv ca să li se interzică unguilor din Ardeal să-și folosească limba, și, încă, să-și aducă aminte de neamul lor. Durerea romancierului maghiar este într'adevăr impresionantă. Romanul acesta arată mai bine decît orice studiu lung cît de imperfectă e pacea europeană. „Zátony” este un strigăt de revoltă și totodată un apel adresat sentimentului de dreptate al lumii. Cetitorule francez, ce tește, ascultă, înțelege apelul acesta și judecă!”

Noi încă zicem: Cetește d-le Victor Eftimiu și trage-te de cap!

Arăși tari ca Horváth Mihály...

(Continuare din pagina 1-a)

de makk (ghindă), mák (mac), gyöngy (alună), meggy (vișină), cuvintele gyümölcs, gümő, (nod), gomb (nasture), (sferă). Simbolul religios al unguilor era deci sfera, „mărul de aur”, care era simbolul soarelui; unguirii i aveau adică „o cultură spirituală (nu tehnică) o întrecea și pe cea a unguilor, și știau deasemenea să facă soarele e de formă sferică. Sfera mai închipuia totuși la dânsii „paradisul pășesc”, „adecă grădina zănelor din insula Csallóköz” (deasupra Ardealului). Insula aceasta era paradisul biblic; „le-tele despre paradisul pășesc vorbesc despre unguirii și despre epoca în care pe teritoriul odinioară al Bazinului Maghiar, s'au format întâia cultură a unguirii, adică a unguirii, cultură care a totodată cea mai veche cultură a omenirii”.

maghiar când unguirii vor fi iarăși băieți buni ca pe vremea când știau cei dintâi depe lume că soarele (tatăl lor) e sferic.

Poporul unguresc, locuitor al paradisului terestru, era deci supranumit pe vremuri „fericit”. Fericit se chiamă pe limba sumirilor magaru, pe limba grecilor Makaros. Amîndouă aceste cuvinte derivă din ungurescul Magyar. „Makaros” și „magaru” sunt numiți în legendele grecești hiperboreenii din Scitia, la cari a ajuns rătăcindu-se la o vânătoare de căprioare Hercule (identic cu Magyar), de a nemerit la zeița Artemis (identică cu Ileana, nevasta soarelui unguresc). Scitii numiți de legenda grecească copiii lui Hercule, sunt unguirii, fiii zeului soare. Hiperboreenii aceștia, supranumiți de greci „cei fericiți” („makaros” și „magari”) trăiau numai cu lapte, cu miere, cu fructe, nu mâncau carne niciodată și aveau vieață lungă.

Deci vine concluzia nostimului tratat de istorie ungurescă: Să revină unguirii la vegetarianism.

Autorul a uitat să spună în concluzie și lucrul celalalt: să fie mai buni băieți decît cum sunt, căci altfel nu mai vine între ei nevasta soarelui, ca să le transforme Csallóközul într'o grădină cu mere de aur. Probabil însă lucrul acesta e subînțeles. „Revenind” la vegetarianism, vor deveni poate implicit băieți de treabă. Și atunci Ungaria va fi iarăși un paradis terestru.

Serbări „ardelenești”

Așa numește faimosul Spectator (Nicolae Krenner) dela Cluj, într'un articol apărut în fruntea numărului dela 28 Iunie crt. al ziarului budapestan „Magyarság”, jubileele literare maghiare ce-au fost la noi zilele trecute: cel de 10 ani al așazisului „Helicon Ardelean”, și cel de 20 de ani al revistei „Pásztortűz” a simbolistului șovinist Alex. Reményik.

Pentru informarea cetitorilor români reținem din articolul lui Spectator următoarele:

Societatea scriitoricească „Heliconul Ardelean” a luat în primire la 1926 editura „Bresla beletristică” („Szépműves céh”), ce-o înființaseră la 1924 la Cluj șase scriitori unguiri. Editura aceasta a publicat până astăzi 86 de volume. „Heliconul Ardelean” are membri din toate nuanțele scriitoricești, înțelegând prin aceste nuanțe nuanțele politice. Prosperează — spune Spectator — tocmai din pricina aceasta, că nu caută uniformitatea.

Despre revista „Pásztortűz”, care a apărut întâi acum 20 de ani, sub titlul „Erdélyi Elet”, Spectator ne spune că are principalul merit că popularizează transilvanismul (ceea ce se traduce cu separatismul, cu destipirea sub indiferent ce formă — deocamdată — a Ardealului de România. Spectator, după cum se știe, e și el un matador princi-

pal al acestei lozinci subversive, și a fost condamnat pentru ea de două instanțe.”

„Un lucru e neîndoielnic — spune Spectator în încheiere. În Ardeal literatura ungurescă, născută așa-zicînd din nimic, a izbutit în cei 16 ani în chipul cel mai strălucit.”

Recunoașterea aceasta a libertății ce o are 'n România tiparul unguresc, e bine să fie ținută minte.

CAZUL RAKOSI Condamnat de două ori pentru aceeași vină

Curtea de apel din Budapesta a confirmat sentința prin care fostul subcomisar al poporului Matei Rákosi a fost osândit la muncă silnică pe vieață pentru lésé-majestate, pentru rebeliune, pentru 27 omoruri, pentru falsificări de bani și pentru 12 instigări la omor.

Rákosi se refugiase după căderea bolșevismului unguresc la Moscova, de unde la 1924 s'a reîntors sub nume fals în Ungaria, și a fost apoi arestat și condamnat la 8 ani închisoare.

În Februarie crt., după ce-și ispășise pedeapsa, în loc să fie pus în libertate a fost judecat din nou de tribunal pentru aceleași păcate din timpul bolșevismului și codamnat de astă dată la muncă silnică pe vieață.

Precum se știe, sentința aceasta a tribunalului a produs mare indignare în străinătate, și anume nu numai la comuniști ci și la alții. În parlamen-

tul francez și 'n parlamentul englez s'au cerut guvernului demersuri, deoarece e vorba de o călcare a tratatului de pace, care prevede că nu se poate nimeni condamna în Ungaria pentru fapte politice anterioare ratificării tratatului.

Acum, cu prilejul rejudecării procesului, comuniștii din Praga au făcut o mare demonstrație la legația ungurescă iar în engleză a lorzilor s'au cerut guvernului să facă demersuri guvernului maghiar. Ministrul de externe Hoare a răspuns că nu se poate amesteca, deoarece după concepția maghiară isprăvile comuniste nu-s crime politice ci crime pe drept comun.

Luni seara după ce s'a pronunțat sentința celei de a doua instanțe, un grup de comuniști au făcut pe străzile Budapestei o demonstrație contra justiției maghiare. O seamă dintre demonstranții au încăput pe mâna poliției.

Legea apărării anti-aeriene maghiare

— Generalul Gömbös a obținut votarea ei punând chestiunea de încredere —

Joi a fost săptămâna, înainte cu o zi de închiderea sesiunii Camerei maghiare a deputaților, s'a votat de către deputații lui Gömbös legea apărării anti-aeriene, despre care am vorbit amănunțit — și numai noi până acum din toată presa românească — în ultimele două numere ale „Gazetei Antirevizioniste”.

Înainte de votare a fost o discuție din cale afară de aprinsă. Protestele vehemente ridicate de toată opoziția în ziua dintâi a debaterilor le-am arătat în numărul nostru trecut. În ziua a doua — și ultima — a debaterilor au luat cuvântul următorii:

Eugen Dolin, din partidul lui Eckhardt, a spus că „conform paragrafului 1 al legii toți locuitorii țării, începând cu fetițele de 14 ani și până la babele de 60 de ani, pot fi mobilizați fără nicio limită. Articolul acesta de lege poate fi deci folosit ca notarii și prim-preforii să dea ordin de chemare pe timp nelimitat la oameni cari eventual pot fi excepționali din punct de vedere politic. Ar fi deci corect să se întregască proiectul cu un simplu articol, prin care să se declare că în timpul alegerilor nu se pot face instrucții de apărare anti-aeriană. Fără aceasta se poate întâmpla ca în timp de alegeri să se mobilizeze lumea din safe întregi cari sunt cu opoziția”.

„Sanctiunile proiectului — a spus mai departe deputatul agrarian — sunt în contradicție cu sistemul juridic unguresc”. (Cf. „Magyarság”, 28. VI.)

Horváth Zoltán a cerut o modificare a proiectului în sensul că femeile nu se pot chema decât la instrucție teoretică, iar elevii să facă instrucție la școală. A protestat în contra faptului că fără să fie pericol de război, se traduc cetățenii în baza acestei legi pe băncile de acuzare ale justiției militare. (Cf. „Magyarság”, 28. VI.)

Au mai criticat aspru proiectul contele Gh. Apponyi și Iuliu Eckhart. Singur fostul prim-ministru Friedrich, din toată opoziția, a spus că votează proiectul cu amândouă mâinile.

A luat apoi cuvântul generalul Gömbös, spunând că vorbește pentruca să nu mai glăsuiească nimeni, deoarece vede că opoziția e pornită pe obstrucție. A spus că nu primește nicio schimbare în proiect, și că l-a făcut fără precizări amănunțite în ce privește instrucția, deoarece e treaba „comandamentelor” să-i

deie conținutul ce-l vor crede de cuviință

Cu privire la protestele opoziției a spus că s'a așteptat la ele, și anume „**tocmai de aceea, fiindcă guvernul capătă (prin această lege) o împuternicire așa de mare și de largă, cum pân'acuma nu s'a prea întâmplat, și care e neobișnuită în genul ei**”. (Cf. „Bud. Hirlap”, 28. VI.)

Generalul Gömbös a pus apoi chestiunea de încredere. Și fiindcă mai bine de trei sferturi dintre deputați sunt guvernamentali, proiectul i-a fost votat cu mare majoritate.

Proiectul de lege votat de Cameră a ajuns Miercuri în discuția Senatului.

Ziarul „Magyarság” a publicat la 2 Iulie un editorial intitulat „Scopuri corecte, metode incorecte”, în care se spun următoarele:

Prevederile legii

Proiectul de lege, așa cum a fost votat de Camera deputaților, prevede următoarele:

§ 1. Sunt obligați fără deosebire de sex toți cetățenii trecuți de 14 ani până la 60 de ani, să participe la apărarea anti-aeriană, și vor putea fi obligați să ia parte în acest scop la instrucție.

§ 2. Ministrul de război, în înțelegere cu ceilalți miniștri competenți, poate limita și reglementa libertatea de circulație.

§ 3. Ministrul de război fixează orașele și comunele, deasemenea instituțiile și întreprinderile de pe teritoriul acelor, cari vor fi obligate să se aprovizioneze cu unelte și mijloace de apărare anti-aeriană.

Tot ministrul de război va fixa dela caz la caz: ce fel de instalații și în cât timp trebuie să facă comunele, instituțiile, întreprinderile și particularii, și după ce îi va asculta, va stabili în ce măsură sunt obligați a contribui la cheltuieli. Contribuțiile acestea se vor încasa în-tocmai ca impozitele.

Interesații vor putea face apel pentru reducerea sumei, dacă ar fi nedreptățiți, la judecătoria administrativă, care va judeca dinpreună cu trei delegați dela trei ministere (inclusiv dela cel de război).

§ 4. Se pedepsesc cu două luni de închisoare — dacă infracțiunea nu e mai gravă — iar în caz de

„Există oare chiar și în timp de război, pentru asemenea împuternicire nelimitată, pentru asemenea dispunere după bunul plac de avere și de veniturile cetățenilor, și anume fără nicio precizare a bazelor de impunere, a cheilor de impunere, a principiilor stabilirii și egalității sarcinilor publice și a forurilor de apelare? S'a mai pomenit oare în vr'o țară constituțională ca un guvern care datorează răspundere parlamentului, să cuteze a pretinde corpurilor legiuitoare în timp de pace o astfel de de împuternicire, o astfel de predare în mâinile guvernului a dreptului lor de-a stabili sarcinile publice?”

„Magyarság” face apel la Senat, care e mai neafârnat de guvern și mai constituțional, să silească guvernul să între în legalitate.

război cu 6 luni de închisoare:

a) cei ce nu execută §-ul 1;

b) patronii cari își împiedecă angajații de a executa §-ul 1;

c) cei ce calcă sau dejoacă dispozițiile date în baza §-ului 2.

§ 5. Se extind și la cei ce strică instalațiile de apărare anti-aeriană pedepsele cari se aplică celor ce aduc stricăciuni instalațiilor telegrafice.

Cei obligați a satisface art. 1 (adecă să participe la apărarea anti-aeriană și la instrucțiile respective) „**se socot ca unii cari sunt obligați a face slujbă sau lucru sub conducere militară.**”

§ 6. Se pedepsesc cu închisoare până la 5 ani cei cari în caz de atac aerian sau de pericol calcă cu voia sau fără de voie dispozițiile date. Călcarea cu intențin a acestor dispoziții se poate pedepsi **cu temniță până la 15 ani**, dacă fapta sa a pricinuit statului daune mari, sau a cauzat morți și răni, pe cari făptuitorul le-a putut prevedea; iar dacă fapta a fost făcută dinadins ca să pricinuiască asemenea rezultate, se pedepsește **cu temniță pe viață**, iar în cazul că a și pricinuit morți sau daune grave statului, **cu moarte**. Celor pedepsiți pe baza acestui paragraf li se suspendă și drepturile politice.

Terorist ungar arestat la Constanța

— El venea cu gândul să se șearcă 'n România mai atentate —

Siguranța generală din București a fost informată acum câțva timp de un agent secret al unei puteri aliate, că un terorist ungar s'a îmbarcat la Istambul pentru România, cu intenția de a săvârși o serie de atentate.

Teroristul, care se numește Kiss Lajos, a sosit în România la 27 Iunie, cu vaporul „Regele Carol”, având un pașaport eliberat de consulatul general ungar din Ankara. În pașaport se arată că

se află în serviciul reprezentanțe maghiare, după cum s'a arătat imediat, era de rîie lăcătus.

Teroristul a fost dat la debarcare de șii siguranței și arestat imediat. Său la el două revolve mai multe încărcate de rezervă. Conținutul lor șase geamantale avea, urmează a fi examinat amănunțit. Siguranța generală

Știri și spicuirii

Autoritățile cehoslovace au arestat pe un student și un elev de liceu de 12 ani întorși dela școală din Ungaria, pe student pentruca s'au găsit la el cărți iredentiste, iar pe elev pentruca făcea parte dintr'o societate iredentistă. (Cf. „Budapesti Hirlap” 27 VI.)

Iată o nouă dovadă ce fel de carte fac în Ungaria odraslele celor ce-și trimet copiii la școală hortistă.

Adăugăm că la noi în județ încă s'au găsit la o familie care își are odrasla la universitate la Seghedin, cărți de școală iredentiste. Anchetatorii s'au mulțumit însă să ia notă că familia n'are nimic cu manualele cu pricina deoarece sunt ale odraslei dela Seghedin.

În Ungaria s'a serbat săptămâna trecută centenarul nașterii lui Otto Hermann, folkloristul despre care am vorbit în numerele noastre trecute.

Ni s'a adus la cunoștință că cercetările ce le face la Palatul Cultural din Arad faimosul Kara Gyözö, le face pe seama Muzeului Militar din Budapesta.

E oare o simplă întâmplare că vicepreședintele executiv al asociației militare aviatice din capitala maghiară, ofițerul superior Eugen Kara, are acela nume ca și clientul Palatului Cultural din Arad?

„Magyarság” din 31 III. crt. a anunțat că se organizează la București o a doua parohie maghiară protestantă, deoarece numărul protestanților maghiari din București se sporește mereu cu noi veniți din Ardeal.

Din „Pesti Hirlap” dela 23 Iunie:

Recolta de grâu din anul acesta a Ungariei va fi cu mult mai slabă decât cea din anul trecut.

Ungaria să nu-și pună nădejdea în exportul de cereale ci în exportul de vite.

Din „Magyarság” Iulie crt:

Ungaria are prim-coștatele-Unitate ale Americe Gheorghe Ghyka.

Consiliul comunal al pestei, ales prin fărăcștiute despre cari am în alte numere ale noastre, s'a constituit trecute.

Guvernul, după cum are 29 de mandate, din A trebuit deci să facă alegeri cartel cu creștinzișionisți ai lui Wolff, dimpreună are 64 de — adecă tocmai jumătajoritate a fost asigurată alegerea pe sprânceană silierilor din oficiu, prezintă la primărie alte instituții.

La Budapesta se deschitoamnă un institut cu predare italiană, având primară, un gimnaziu și fiecare deocamdată cu clase. Certificatele școlii vor fi valabile și în Italia. Totastfel ființează la Buda o școală nemțască, numai unguri.

În schimb școlile primelibă de predare minoritate adevărată raritate, și cari sunt se desființează după alta.

Am arătat cândva în acesteaste că e în slujbă Budapesta un anume Ivan vicepreședinte al oficiului merț extern al Ungariei.

Fiindcă scrisesem că e probabil dintre Șerbăni Seghedin, am primit dela titor o întâmpinare prin se desmințea presupuneră Acum aflăm că Șerban are predicatul nobilitar „de Aflăm acest amănunt din formație a lui „Pesti Hirlap” 13 Iunie crt., în care se Ivan Șerban de Voyla a intat președinte al am oficiu de comerț extern vernului maghiar.

Cazul Daday ...și cazul Eftimiu

-- O trădare care nu poate să rămână nesancționată --

Acum o lună și jumătate se cepuse în redacția dela Cluj oficiosului partidului maghiar „Keleti Ujság” o încercare de a îndariza pe scriitorii unguri din deal cu un autor de romane și piese de teatru iredentiste, „nceput pân' la capăt anti-” cu faimosul fost popă și de ocazie Lorant Daday, a numele-i literar și antivaia-” simbolic Székely Mozes (Săcuiul, trădătorul lui Viteazul), pe care consiliul război dela Cluj avea să-i damne mai apoi la 6 luni de închisoare (justiția maghiară, în celei românești, îl osândește asemenea cutezanță, dac'o arșea la adresa ungarilor, la că silnică pe vieață).

Încercarea celor din redacția oficiosului maghiar (în speță a Szász Endre și-a lui Olajos (nokos) s'a făcut întâi la o zi de scriitori și publiciști (probabil la tripoul dela New-York), și pe urmă (fiindcă al dela tripou n'a izbutit) coloanele oficiosului.

Am arătat aceste lucruri la pul său. Și am reținut ceea ce mănuia prin „Keleti Ujság” d. Szász Endre: că scriitorii și publiciștii unguri dela Cluj au avut să primească să facă o meseră favorabilă arestatului în vremea procesului, și anume au avut u numai pentru că nu se au solidariza cu cineva care era încă judecat, **ci pentru că** precum spuneau — **Daday** **ant alias Székely Mozes** **scriitor ci un simplu** **măzgăliitor de hârtie care** **plinește talentul cu provo-** **tea politică.**

Asta e părerea scriitorilor și publiciștilor unguri la cari apele d. Szász Endre, despre aretul dela consiliul de război Cluj. Precum am arătat în numărul nostru trecut, exact așași părere a avut-o despre manusău antivalah „Zátony” criticul ce i l-a recenzat în coloanele semificiosului guvernului maghiar „Budapesti Hirlap”.

* **La Budapesta, în Camera deputaților, ministrul de interne Kozma a declarat în ziua de 6 Iunie crt., ca ră-** **uns unui interpelator care** **protestat că nu s'a îngă-** **it să se reciteze la o ser-** **ve niște versuri de Ady** **de Petöfy, că se poate** **azura și Sfânta Scriptură.**

Ar la noi, după ce s'a scris în oficiosul partidului maghiar că scriitorii unguri din Ardeal îl sope de Daday un simplu măzgă-” de hârtie, vin ziaristii poli-” din redacțiile ziarelor ma-” și li se 'ngăduie să-l de-” a doua zi după osândire năbădăiosul vânător de recla-

mă, geniu literar, care — vezi articolul ce l-am citat din „Erdélyi Hirlap” în numărul trecut — merită nu condamnare ci altceva. Altceva: decorație (ca iredentistul Zima Tibor dela „Erdélyi Hirlap”, cooptare onorifică în Societatea Scriitorilor Români sau chiar și la Academie, și toate câte le mai știți din categoria aceasta.

Culmea a venit apoi.

Președintele Pen-Clubului românesc — adevă al secției românești a organizației internaționale a scriitorilor — d. Victor Eftimiu, se afla tocmai când se dedea sentința în contra lui Daday în tren spre Budapesta. Mergea să-l vadă francmasoneria ilegală din capitala maghiară, după ce și trimisese avangardă o traducere ungurească a unei piese a sa la săptămâna din luna trecută a cărții ungurești.

Pe drumul dela Cluj încolo domnul președinte de Pen-Club românesc a aflat dela vr'un gazetăraș maghiar care-i ținea trena regală, că consiliul de război a condamnat tocmai adineauri pe un scriitor maghiar, care n'avea altă vină decât că n'a scris tocmai lucruri măgulitoare despre politicienii României. Și repede Cocosul Negru al Pen-Clubului românesc a fabricat pe seama „Patriei” din Cluj următoarea telegramă de protestare în contra sentinței Consiliului de război, expedită dela prima gară:

*„Pentru libertatea scri-
sului, rog publicați
protestul împotriva
condamnării confratelui
meu Daday Lorant.
După judecata consiliu-
lui de război din Cluj,
majoritatea scriitorilor
români trebuie să mear-
gă la ocnă”.*

Victor Eftimiu
președintele P. E. N.
Clubului Român.

lată o inconștiență, o neruși-
nare, o trădare, ce nu poate ră-
mânea nesancționată.

Oricât o fi avut nevoie vanita-
tea d-lui Victor Eftimiu de re-
cunoștințe în turneul său la
Budapesta, oricât s'o fi simțit
d-sa îndreptățit prin trecutul din
timpul războiului ce i l-a arătat
revista „Săgetătorul” confrate
cu osânditul Daday, oricât o fi
d-sa de obligat lojii masonice din
Lipskani la confrerii de-acestea
cu dușmanii României întregite,
abuzuri ca acesta nu-i sunt în-
găduite nici chiar unuia ca d-sa.
Un președinte de Pen-Club româ-
nesc nu poate acorda libertatea
scriitoricească oricărui măzgăliitor
de hârtie, și încă unuia din
scrierile căruia n'a cetit un rând,
unuia care face sub pretextul
literaturii numai și numai instiga-
ție antivalahă. Un președinte de
Pen-Club românesc nu poate
protesta din fuga trenului, fără
autorizarea celor pe cari îi pre-
zidează, în contra unei sentințe
a justiției românești, chiar ne-

dreaptă dacă ar fi acea sentință.
Și nu poate un președinte de
Pen-Club să asemuiască pe ma-
joritatea scriitorilor români cu un
măzgăliitor de hârtie care insti-
ghează în chip ordinar în contra
țării românești.

Un președinte de Pen-Club ro-

mănesc care face-așa ceva după
a fost iertat pentru ceea ce a
făptuit în timpul când românii
pe cari îi înjura la Paris luptau
pe fronturi, e bun numai de
pachetat și trimis pe veci la
Budapesta.

Sancțiunea nu-i poate întârzia

Un comunicat al Ligii Antirevizioniste

Comitetul regional pentru Tran-
silvania al Ligii Antirevizioniste
Române a dat Luni următorii
comunicat în legătură cu tele-
grama prin care d. Victor Eftimiu
se solidarizase cu scriitorul ired-
dentist Lorand Daday:

„Comitetul regional pentru
Transilvania al Ligii Anti-
revizioniste Române, luând
cunoștință de telegrama d-lui
Victor Eftimiu, publicată în
ziarul „Patria”, prin care

d-sa se solidarizează cu
Lorand Daday, condamnat
la 6 luni închisoare de
consiliul de război din Cluj,
pentru scrierile sale inju-
rioase și mincinoase la
adresa națiunii române, în-
fierează cu indignare atitudi-
nea nesocotită și nepatriotică
a d-lui Victor Eftimiu, aștep-
tând ca d-sa să facă imediat
pe cale publicistică retractă-
rile cuvenite”.

Demisia secretarului Pen-Clubului

D. prof. univ. Ioan Sângeorgiu,
secretarul Pen-Clubului românesc,
a dat ziarului „Universul” urmă-
toarea declarație în legătură cu
fapta incalificabilă a d-lui Victor
Eftimiu:

„Sunt consternat de gestul prie-
tenului Eftimiu, care, în calitate
de președinte al asociației noastre
și fără a consulta pe nimeni din-
tre noi, s'a solidarizat cu un de-
făimător al țării noastre. Nu voi
polemiza acum cu d. Eftimiu, care
se află, mi se pare, la Budapesta,
sau Viena.

Conștiința mea nu-mi îngăduie

însă să nu protestez public îm-
potriva atitudinii președintelui P.
E. N. Clubului Român într'o
chestiune națională atât de gravă.
Iar pentru a provoca o grabnică
limpazire a situației președintelui
P. E. N. clubului nostru, mă soco-
tesc demisionat din secretariatul
general al P. E. N. clubului.

Adunarea generală extraordi-
nară, care trebuie convocată de
urgență, va trebuie să stabilească
dacă o asociație literară româ-
nească poate deveni protectoarea
trădătorilor de țară”.

Comentarii ungurești la cazul Daday

În oficiosul part. maghiar „Ke-
leti Ujság” s'a publicat în legătură
cu depozițiile iertătoare ce le-au
făcut unii români la procesul ired-
dentistului Daday, un articol în
care se arătau aceste depoziții nu
ca un gest de iertare românească,
de mărinimie românească, ci ca
o dovadă că „intelectualii români
nu-s cu totul umpluți de dema-
gogia vărsătoare de foc a presei
de stradă (adecă a presei româ-
nești naționaliste, — n. tr.) și că
sunt în diferitele clase ale socie-
tății românești și unii cari nu văd
în fiecare ungar un iredentist pe-
riculos.”

Ziarul „Függetlenség” dela Cluj
citează rândurile acestea provo-
cătoare într'un articol al numărul-
lui său din 30 Iunie, și-i dă con-
fratelui său care a scris această
provocare și care i-a mai spus
între patru ochi că fiecare ungar
din România își are românul sau
români săi de casă, o lecție nos-
timă. Dacă-i așa spune „F. U.”
de ce să nu se caute o apro-
piere de români, căci doar în-
seamnă — chiar dacă nu se so-
coate decât un român de casă la
un ungar — că ungurii au între
români un milion și jumătate de
binevoitori!

Un alt nostim comentariu la ca-
zul acesta s'a publicat sub sem-
nătura unuia Gh. Patkos în ga-

intervențiile pentru unguri.
Să 'nceapă cu cazul Daday.
Cu intervenții pentru „con-
fratele” iredentist condam-
nat la Cluj.

„Fără aceasta — încheie
numitul domn Patkós — **orice**
acțiune care ar ajuta apro-
pierea culturală este de-
ocamdată zădarnică”.

Pretențiosul rasist nu știa, se
vede, că ceea ce cerea d-sa
„confrăților” dela București, se
și produsese în numele lor.
Acum, după ce va fi aflat de
telegrama d-lui Victor Eftimiu, e
obligat să revină. Și să propună
în locul primirii nesolicitare din
nici-o parte a d-lui Octavian
Goga în societatea „Kisfaludy”,
primirea în „confreria” de-acolo
a d-lui Eftimiu.

Dela Gömbös citire

„Intre marele partid în fruntea că-
ruia stau și între celelalte partide e
în mai multe privințe multă comuni-
tate și poate nu va depinde decât de
împrejurări personale ca mai cu-
rând sau mai târziu să se unească
ca parlament al renașterii ma-
ghiare, care va avea această sin-
gură misiune în aceste grave și
grele vremuri: Să facă Ungaria
mare și puternică.”

(Din discursul rostit în ședința
dela 13 Iunie crt. a Camerei de-
putaților, — cf. „Budapesti Hir-
lap”, 14. VI.)

Ca o complectare a apelului de
mai sus la unirea partidelor:

„Sunt convins că dacă nu va
aduce națiunea întreagă într'o sin-
gură tabără puterea străbătătoare
a ideilor mele și puterea de atrac-
ție a partidului meu, vor aduce-o
evenimentele.” (Din discursul dela
21. VI. crt. din Senat, — cf.
„Bud. Hirl.” 22. VI.)

Din același discurs dela 13 Iu-
nie din Camera deputaților:

„Mie-mi pare rău și-i simt lipsa,
că muncitorimea nu e cu noi,
deși recunosc că în ultima vreme
factori foarte importanți ai parti-
dului social-democrat au stat în
chestiunile naționale întotdeauna
pe punctul de vedere pe care-l
acceptăm și noi. Liniile de legă-
tură cu Apusul sunt așa-zicând
rupte.” (Cf. „Bud. Hirl.”, 14. VI.)

Încă o dovadă deci a căr-
dășiei socialiștilor din Un-
garia cu iredenta. Tocmai
bine le vine deci recunoș-
tința ce li-o dă Gömbös pre-
gătindu-le desființarea. (Vezi
articolul nostru din numărul
trecut, în care arătam că
partidul social-democrat din
Ungaria, amenințat să fie
scos peste câteva săptămâni
din lege, își pregătește refu-
gierea în Cehoslovacia.)

Rugăm pe onorații
restanțieri să nu uite
a-și face datoria față
de „Gazeta Antirevi-
zionistă”, achi-
tându-și modestul
abonament.

Ce are cu ciangăii episcopul din Alba-Regală?

Alba-Regală i se zice pe românește ofașului din Panonia unde se încoronau pe vremuri regii Ungariei.

Și tocmai un episcop unguresc de-acolo din Panonia, din Panonia cea vestită pentru tratamentul mai mult decât sălbatic al minoritarilor germani osândiți să trăiască în raiul regentului Horthy, a găsit de cuviință să și bage nasul în tratamentul ciangăilor din Moldova, înaintând la Vatican două memorii prin care cere să li se deie slujbă ungurească.

Aflăm despre aceasia din ziarul budapestan „Magyarság” dela 18 Iunie crt., care reproduce știrea din numărul dela 9 Iunie crt. „al unei gazete săptămânale nemțești din Budapesta” („Sonntagsblatt”, — fiindcă altă gazetă n’au germanii în capitala maghiară).

Ziarul nemțesc din Budapesta o amintise în treacă, în legătură cu faptul că în satul nemțesc din Panonia Törökbálint s’a întâmplat o blestemăție. În satul acesta se făceau de două ori pe săptămână slujbe — Sâmbăta și Duminică — și anume (mare minune!) nemțește. Preotul catolic de acolo a început la sfârșitul lui, Mai crt. să facă slujbe zilnic pentru ca să găsească un prilej să introducă în biserică limba maghiară. A făcut acest început așa, că slujește într-o zi nemțește, în cealaltă ungurește.

Ziarul nemților din Budapesta s’a sezisat și i-a dat preotului magharizator peste nas, spunându-i să se pună de acord cu intențiile episcopului său Shvoy din Székesfehérvár, care de sigur nu poate cere în eparhia sa slujbe în limba maghiară în loc de cea maternă, dacă a trimis la Vatican

doză memorii cerând să se introducă în bisericile ciangăilor din Moldova limba maghiară.

Este de sine înțeles că bobarnacul n’a fost sortit numai popii din Törökbálint, ci și episcopului Shvoy, fără a cărui știre și poate îndrumare, nu s’au putut întâmpla cele întâmplate la Törökbálint.

Iată dar un caz de duplicitate cu adevărat strigător. Cu adevărat unguresc.

Un vlădică din Ungaria își pune preoții din satele sale nemțești, cu limbă nemțească, să introducă limba ungurească și în bisericile unde prin minune rămăsese neintrodusă. Și totatunci Prea Sfinția Sa găsește nemerit să și bage nasul în tratamentul ciangăilor din Moldova noastră, cerând în două rânduri Vaticanului limbă ungurească în bisericile ciangăiești.

Acum, tratamentul ciangăilor din Moldova este așa cum este. Noi admitem oricând o discuție despre tratamentul minorităților dela noi, pentru că n’avem, ca ungurii, nimic de ascuns, nimic ce să nu poată fi recunoscut față de orișicine. Dacă tratamentul minorităților dela noi este mai mult decât ideal, fiind adeseori egal cu înconștiența din partea noastră, o recunoaștem că la ciangăii avem școli românești, biserici cu limbă românească. Dar e așa pentru că ciangăii aceștia sunt numai cu numele ciangăii. S’au românizat singuri în așa de mare măsură, încât emisarii trimiși de partidul maghiar și de bisericile maghiare să-i descopere, le află urma numai cu lupa, în anumite obiceiuri, în anumite feluri de a vorbi aduse în limba românească ș a. m. d. Nimic mai firesc deci

decât să aibă în școală, în biserică limba ce o vorbesc, chiar dacă această limbă e limba românească. Și nimic mai firesc decât că până astăzi un singur glas ciangăiesc nu s’a ridicat în contra tratamentului pe care singuri și-l voiesc.

Cazul nu e același în eparhia vlădicii Shvoy din Panonia. Acolo e o lume nemțească care cere limbă germană și nu i se dă. E o lume germană pe care o silnică maghiarizare de pomină n’a putut-o încă face maghiară, și prelinde deci limbă nemțească, iar Ungaria și cu Shvoii săi nu vrea să i-o deie.

Cum vine deci vlădica Albei-Regale să se amestece în tratamentul ciangăilor din Moldova, în loc să-și aplice „principiile” la el acasă?

Și dacă cu toată această scădere a memoriilor dela Vatican ale episcopului Shvoy ungarizatorii voiesc să nîindă discuția despre chestia ciangăilor, mai este ceva de spus.

Cum vin acești uneltitori să se amestece în Moldova, când ne interzic să ne ocupăm de desromânizării din Săculme cari își cer singuri reincadrarea în națiunea română?

Editura „Panteon” din Brad a publicat în ediția a doua strălucitul poem „Horea” al poetului Aron Cotruș, închinat luptelor naționale ale Moșilor cu prilejul aniversării lor de 150 de ani.

Volumul e minunat ilustrat de pictorul bucureștean Mac Constantinescu.

De vânzare la toate librăriile. La Arad la librăria Munteanu, str. Eminescu.

Un guvern care recunoaște că dă certificate false

Parlamentul unguresc a luat vacanță. Tocmai la timp, ca să se pună capăt divulgărilor ce se ncepuseră să se facă despre „reprezentanții ținuturilor ocupate vremelnice” ce și i-a vârit în parlament generalul Gömbös.

N’a fost deci vreme să s’arate decât despre doi dintre „reprezentanții aceștia ai ținuturilor ocupate” ce fel de oameni sunt. Amândoi sunt cunoscuți cetitorilor noștri. Unul, băiatul rabinului din Beliu bihorean, Kauffmann alias Kenyeres, s’a dovedit un exroc care are perspectiva să în treacă pe cei mai giganțici exroci din lume. Fiindcă altfel n’a fost chip, a fost deci scos din parlament și-i astăzi în cercetarea parchetului. Celalalt, deputatul Meisner, n’are nici el cetățenia. La capăt de sesiune i-a fost apoi recunoscută la rezeală. Și cu asta s’a pus capăt — odată cu nceputul vacanței parlamentare — seriei de divulgări ce se făgăduia extrem de interesantă.

Băiatul episcopului protestant dela Cluș, Ioan Makkay, și cu el dela oaltă mulți alții, au scăpat deci de datoria de a-și dovedi cetățenia și buna purtare. Rămân buni „reprezentanți ai națiunii” fără să aibă cei 10 ani de cetățenie ceruți ca să se poată alege în parlament.

Am amintit din nou acest ciudat caz al parlamentarilor exroci și cetățenie a-i d lui Gömbös, fiindcă ministerul de interne unguresc a dat în legătură cu numitul Meisner un comunicat ce trebue remarcat.

Meisner acesta își scosese acum patru ani certificat dela ministerul de interne că nu e cetățean maghiar. Deci în nici un putea spune că are cei zece ani de cetățenie ceruți

ca să se poată alege în parlament.

Ministerul de interne nit acum și a dat un comunicat în chestia asta (vezi dapești Hirlap” din 3. VII) și spune ministerul următoarele:

Certificatul i-a fost dat Meissner ca să poată însoare, așa cum se făcea până la 1933 și altora. Guvernul Unguresc a obișnuit până la 1933 asemenea certificate — valabile numai mai la căsătorie — penit, altfel respectivii trebuiau să stepte prea mult până să aranjeze situația și să se căsătorească. Dela 1933 s’a introdus alt sistem. Nu mai e în la căsătorie de certificate cetățenie false (căci așa buie să le numim), ci se gistreză cetățenia astfel: „roversată” („vitás”).

Spune foarte multe comunicatul acesta. Iată guvern, care recunoaște că dă pentru un uz sau certificate false.

Nu ne miră faptul că Tot astfel au putut fi țeni și necetățeni ai Ungariei (dupăcum o cerea rezultatul) teroriștii dela Japuzsta.

Cum și-a făcut artele generalul Gömbös

Din „Magyarság” dela Martie crt. Familiei iobagului Iosif din Péterfapusta i s’a luat de către oamenii stăpânirii cotesie electorală. Tot atunc familia a trebuit să se mută alt stăpân. Nevasta și cu fete mari au plecat la nou fundiar cu boscârțele în spera au murit tustrele pe drum în țate de frig.

Din „Magyarság” dela Martie crt.:

În circumscripția electorală locsa sătenii nu pot ieși sate decât cu permis de circ

Românii din Ungaria

— Câteva date statistice românești și ungurești asupra Românilor rămași în Ungaria după tratatul dela Trianon. Satele românești din apropierea frontierei noastre dela vest —

— Studiu statistic —

de: **Petre Petrinca**

7) **In orașelul Gyoma (centrul plasei cu acelaș nume)**, la 1900, sunt arătați 5 Români (și 3 Sârbi), iar la confesiuni 23 ort. și 4 gr. cat. Total: 25 Români. În 1910, sunt arătați 3 Români (și 2 Sârbi) iar la confesiuni 10 ort. și 7 gr. cat. Total: 15 Români. Românii din Gyoma au fost complet maghiarizați.

Pe întreaga plasă Gyoma, la 1900, sunt arătați 6 Români (și 3 Sârbi), iar la confesiuni 34 ort. și 11 gr. cat. Total: 40 Români. În 1910, sunt arătați 9 Români (și 3 Sârbi), iar la confesiuni 22 gr. cat. și 29 ort. Total: 48 Români. Aceeași situație o aflăm și în 1920, deși o mare parte dintre Românii acestei plase au fost complet maghiarizați.

8) **In comuna Doboz (plasa Gyula)**, la 1900, statistica ma-

ghiară ne arată 33 Români, iar la confesiuni 59 ort. și 17 gr. cat. Sârbi sunt inexistenți. Total: 76 Români. În 1910, sunt arătați 19 Români, iar la confesiuni 51 ort. și 8 gr. cat. Numărul Românilor era de 59 suflete. Deci mai puțin decât în 1900. Ei au fost aproape complet maghiarizați.

9) **In comuna Gyalavári (plasa Gyula)**, la 1900, sunt arătați 114 Români, iar la confesiuni 112 ort. și 64 gr. cat. Numărul Românilor era de 176 suflete. În 1910 se arată numai 92 Români, iar la confesiuni 59 ort. și 17 gr. cat. Total: 76 Români. Deci, cu 100 suflete mai puțin decât în 1900. Românii din această localitate sunt aproape complet maghiarizați.

10) **In comuna românească Chitighaz (Kétegyháza, plasa**

Gyula), la 1900, statistica maghiară ne arată 2754 Români, iar la confesiuni 2773 ort. și 14 gr. cat. Numărul Românilor era de 2773, plus 14. Total: 2782 suflete. În 1910, sunt arătați 2842 Români, iar la confesiuni 2841 ort. și 6 gr. cat. Total: 2847 Români. Parohia ort. rom. din Chitighaz, în 1919, avea 3997 credincioși români, o biserică, două școli confesionale, și doi preoți. Azi are deasemenea 2 preoți: Ioan Borza și Petru Mișcuță. În 1933, numărul aproximativ al credincioșilor ort. rom. era de 3420 suflete. Parohia are următoarele filii: Bancut, Alsokamaras, M. Dombegyhaza, M. Banhegyes, T. Banhegyes și Kakuts.

După o statistică a prefecturii Arad (cit. ant.), numărul Românilor ort. din Chitighaz ar fi de 4000 suflete. În cele 2 școli confesionale ort. rom. funcționa până în anul trecut o singură învățătoare română, soția preotului Petru Mișcuță. Școala e astăzi închisă.

Chitighazul este una dintre cele mai puternice comune românești din Ungaria.

În 1900, plasa Gyula (fără orașul cu acelaș nume), este arătată

cu 2887 Români, iar la confesiuni găsim 2936 ort. și 86 gr. cat. Totalul Românilor era deci de 3022 suflete.

În 1910, sunt arătați 2967 Români, iar la confesiuni 3061 ort. (toți Români) și 25 gr. cat. Total: 3086 Români.

În 1920, situația e aproape aceeași.

11) **In comuna Bichişşamşon (Békéssámson, plasa Orosháza)**, la 1900, sunt arătați 85 Români, iar la confesiuni 37 gr. cat. și 130 ort. Total 167 Români. În 1910 sunt arătați abia 18 Români, iar la confesiuni 83 ort. și 48 gr. cat. Total: 131 Români. Românii din Bichişşamşon azi sunt în cea mai mare parte complet maghiarizați.

12) **In comuna Ciorvaș (Csorvás, plasa Orosháza)**, la 1900, sunt arătați 50 Români, iar la confesiuni 121 ort. și 17 gr. cat. Total: 138 Români. În 1910, sunt arătați 29 Români, iar la confesiuni 100 ort. (toți Români) și 16 gr. cat. Total: 116 Români. Până în 1920, în mare parte, au fost maghiarizați. Ort. rom. din Ciorvaș sunt administrați ca filie de cătră parohia ort. rom. din Bichişciaba.

13) **In comuna Gádor (Gádoros, plasa Orosháza)**, la 1900, sunt arătați abia 4 Români, iar la confesiuni 10 gr. cat. și 3 ort. Total: 13 Români. În 1910, mai sunt menționați 7 Români, iar la confesiuni 12 gr. cat. și 3 ort. Total: 15 Români. Românii din Gádoros, până în 1920, au fost aproape complet maghiarizați.

14) **In comuna Semmőre (Nagyszénás, plasa Orosháza)**, la 1900, este arătat un Român, iar la confesiuni 12 ort. și 12 gr. cat. Total: 24 Români. În 1910, sunt arătați 2 Români iar la confesiuni 8 gr. cat. și 15 ort. Total: 23 Români. În 1920, Românii din Semmőre au fost complet maghiarizați.

15) **In comuna Orosháza (Orosháza, central plasa a acelaș nume)**, la 1900, sunt arătați 47 Români, iar la confesiuni 48 gr. cat. și 88 ort. Total: 142 Români. În 1910 sunt arătați în acelaș număr. Credincioșii ort. rom. din Orosháza sunt administrați ca filie de către parohia ort. rom. din Bichişciaba.

16) **In com. Pusztaföldvár (Pusztaföldvár, plasa Orosháza)**, la 1900 sunt arătați 9 Români.

Linia ferată de pe Valea Iadului

— O realizare pilduitoare a I. P. S. Sale Arhiepiscopului Frențiu —

ieri a fost săptămâna inaugurată cu mare pompă în prezența I. P. Sale Arhiepiscopului Valeriu Frențiu, a mandantului garnizei orădane general Ilcușiu, a prefectului Bihor dr. Picu Băndă, a prefectului de la Cluj dr. Mihai Gurzău, primarului Clujului dr. Nicolae Drăgan, a șefului de birou „Acțiunii Naționale” din Cluj general Dănilă Papp și a unui mare număr de invitați, linia ferată care legă stațiunea climaterică Stâna din vale cu cea, adecă cu linia principală Cluj-Oradea.

Linia ferată deci că se poate realiza noi ceva când se dă seama că oamenii de inițiativă. A stat atâta vreme Stâna de Vale și partea de miazăzi aparținând Bihorului lipsită de legătură cu lumea, a stat atâta vreme în care o ia dela Ciurău spre moșii Bihorului în așteptarea cuiva care s'o continue, s'a înălțat atâția ani și ani de zile legată din interes strategic partea aparținând Bihorului cu linia ferată a Orăzii și Clujului, și iată mișcarea întâmplată. S'a înălțat fiindcă s'a înălțat un președinte de Club ca profesorul Bușia care să înălțat stărui cerând-o până la capăt, și fiindcă s'a găsit un vlădică care se intereseze sub toate circumstanțele de vlădică sa

și să știe să jertfească. Astăzi Stâna de Vale e legată cu linia Orăzii și a Clujului, și mai rămâne s'o vedem legată cu-a Orăzii și Vascăului. E mare lucru acesta, într'o țară unde nici după 16 ani linia Oradea-Vascau-Brad-Deva nu poate lua ființă, deși nu-i vorba decât de legarea unor capete de linii de câteva zeci de kilometri și deși lumea din partea locului a obosit de mult ce-o tot cere.

Realizarea de pe Valea Iadului să ne fie un început de nădejde că nu

va mai putea trece multă vreme până să-o vedem înălțată și pe-această altă: linia Oradea-Deva, cu legături spre București, spre Bănat, spre Arad și Oltenia, importantă din cale afară nu numai economică ci și pentru apărarea țării. Se adună pe ceriul Europei nori cari nu ne lasă să stăm cu mâinile 'n sân. De-aceia, înc'odată: nădăduim că ceea ce nu s'a făcut în 16 ani de zile, se va face în cea mai scurtă vreme.

Din parlamentul maghiar

Deputatul Ruppert a spus în ședința dela 28 Mai crt. următoarele (cf. semioficiosul „Budapesti Hirlap”, 29 V.):

— „În vreme de pace prim-miniștrii Ungariei-Mari se mulțumeau cu un fond secret și de presă de 950 mii de pengő. Astăzi cele două fonduri fac 1.870 de pengő. În vremea din urmă amândouă aceste fonduri s'au sporit mereu. Sumele acestea sunt și mai mari astăzi decât pe vremea lui Bethlen.”

Somat de Ruppert să dea socoteală, prim-miniștrul Gömbös a spus că nu dă seamă de fondurile acestea nimănui „deoarece sunt puse în slujba unui interes maghiar, și nu sunt în situația de-a da lămuriri.”

În aceeași ședință deputatul Farkas Elemér, raportor al bugetului apărării naționale, „a arătat motivele pentru care a trebuit spo-

rit bugetul apărării naționale cu 7 milioane de pengő” (210 milioane de lei). „Armata maghiară, a spus raportorul, e armata păcii, pacea maghiară e pacea Europei, pe care voim s'o scoatem dacă nu altfel cu unghiile noastre din mormântul în care au așezat-o marile puteri europene acum 15 ani. (Cf. „Bud. Hirlap” 29 V.)

Vorbind în aceeași ședință la discuția bugetului său, ministrul de război Gömbös a ținut o înflăcărată cuvântare militărească, vorbind tot mereu despre apropiata reintroducere a serviciului militar obligatoriu. Ca pentru ochii lumii, a spus că Ungaria nu-și poate permite să imite exemplul Germaniei, care și-a proclamat cu dela sine putere egalitatea de înarmare, dar apoi la capătul cuvântării a spus în legătură cu „exemplul” Germaniei: „Dacă aceasta (reînarmarea

Ca să se știe!

— În chestia cluburilor așa-zise gazetărești —

Sindicatul Presei Române din Ardeal și Bănat a dat următorul comunicat, asupra căruia atragem atenția autorităților și românilor din orașele ardelenice:

Comitetul Sindicatului aduce la cunoștința obștei românești că n'a avut nici până acum și nu va avea

nici pe viitor nimic comun cu cluburile adecă cu triporurile așa zise gazetărești, înființate în diferite orașe din Ardeal, Banat și Crișana de unii ziariști minoritari, și **interzice membrilor Sindicatului să facă parte din ele.**

Falsificatorul dela Strigoniu

Am vorbit pe larg în ultimele numere ale acestei gazete despre descoperirea arheologică ce și-a comandat-o la Strigoniu — fiindcă avea nevoie de ea în scop politic, în contra habsburgiștilor — generalul Gömbös.

S'a descoperit la Strigoniu un

palat regal de-acum 400 de ani, și fiindcă lui Gömbös îi trebuia această descoperire ca să spună 'n legătură cu ea că lui nu-i trebuie rege Habsburg ci arpadian, a decretat-o fără niciun scrupul științific palat regal din vremea Arpadienilor, și-anume, precis: din vremea lui Bela al III-lea.

„Budapesti Hirlap” din 13 Iunie ne informează că descoperirea a fost făcută de profesorul Gerevich dela Universitatea din Budapesta.

Așa fiind, nu ne mai miră nimic. D. Gerevich, dacă așa i-o cerea generalul Gömbös, era în stare să-și declare descoperirea medievală dela Strigoniu palat regal din vremea lui Adam și-a Evei!

Fiindcă Gerevich acesta e cel care a publicat astă toamnă în revista „Magyar Szemle” a lui Ștefan Bethien un așa-zis studiu despre arta arhitectonică din Ungaria de azi și de ieri, și a avut nerușinarea să spună că românii și-au furat arhitectonica bisericilor lor de lemn dela unguri.

Glume unguerești

— Ce asemănare este între Statul major austro-ungar și între presa maghiară?

— Statul major austro-ungar e un „uniformiertes Vieh” (dobitoc în uniformă), iar presa maghiară e un „uninformiertes Vieh” (dobitoc neinformată).

la confesiuni 10 ort. și 23 gr. Total: 33 Români. În 1910, sunt arătați abia 7 Români, iar la confesiuni 15 ort. și 2 gr. Total: 17 Români. Până în 1910, ei au fost aproape complet maghiarizați.

19) **In comuna Szentetor (plasa Oroșhaza)**, la 1900, este arătat un singur Român, iar la confesiuni 4 ort. și 2 gr. Total: 6 Români. În 1910, sunt arătați 14 Români, iar la confesiuni 10 gr. și 19 ort. Total: 29 Români. Ei au fost complet maghiarizați.

20) **In comuna Tótkomlos (plasa Oroșhaza)**, la 1900, sunt arătați 11 Români, iar la confesiuni 19 gr. cat. și 49 ort. Total: 69 Români. În 1910 sunt arătați 9 Români, iar la confesiuni 17 gr. cat. și 49 ort. Total: 66 Români.

21) **In comuna Oroșhaza**, la 1900, sunt arătați 210 Români (și 5 gr. cat.) iar la confesiuni 336 ort. și 612 gr. cat. Total: 948 Români. În 1910, sunt arătați numai 128 Români (și 12 Sârbi), iar la confesiuni 381 ort. și 163 greco-catolici. Total: 544 Români. Deci mai puțin decât în 1900. Diferența

dintre 1900 și 1910 se explică prin maghiarizare.

19) **In comuna Bichissándrei (Békésszentandrás, plasa Sarvas)**, la 1900, sunt arătați 4 Români, iar la confesiuni 9 ort. și 3 gr. cat. Total: 11 Români. În 1910, sunt 25 Români iar la confesiuni 37 ort. și 21 gr. cat. Total: 57 Români.

20) **In comuna Kondoros (Kondoros, plasa Szarvas)**, la 1900, este arătat un singur Român, iar la confesiuni 7 ort. și 6 gr. cat. Total: 13 Români. În 1910, e arătat tot un singur Român, iar la confesiuni 12 gr. cat. și 4 ort. Total: 14 Români. Ei au fost complet maghiarizați.

21) **In comuna Öcsöd (plasa Szarvas)**, la 1900, e arătat 1 Român, iar la confesiuni 3 ort. și 23 gr. cat. Total: 24 Români. În 1910, sunt arătați 2 Români, iar la confesiuni 14 gr. cat. și 22 ort. Total: 36 Români. Ei au fost complet maghiarizați.

22) **In orașul Sarvas (Szarvas, central plasei cu același nume)**, la 1900, sunt arătați 18 Români, iar la confesiuni 13 ort. și 13 gr. cat. Total: 26 Români (sunt și 5 Sârbi ort. între ei) În 1910, sunt arătați abia 9

Români, iar la confesiuni 21 gr. crt. și 30 ort. (între ort. un Sârb). Total: 50 Români. Românii din Sarvas sunt complet maghiarizați.

În 1900, în plasa Sarvas sunt arătați numai 24 de Români (și 3 Sârbi), iar la confesiuni 45 gr. cat. și 61 ort. Total: 103 Români. În 1910, sunt arătați 36 Români, iar la confesiuni 93 ort. și 68 gr. cat. Între ort. sunt și 3 Sârbi. Total: 161 Români.

23) **In comuna Füzesgyarmat (plasa Szeghalom)**, la 1900, sunt arătați 7 Români, iar la confesiuni 86 ort. și 17 gr. cat. Total: 103 Români. Între ort. se află și un Sârb. În 1900 sunt arătați 4 Români, iar la confesiuni 84 gr. cat. și 52 ort. Total: 136 Români. În mare parte au fost maghiarizați.

24) **In orașul Körösladány (plasa Szeghalom)**, la 1900, sunt arătați 2 Români, iar la confesiuni 25 ort. și 13 gr. cat. Totalul Românilor era de 37 suflete. În 1910 sunt arătați 5 Români, iar la confesiuni 14 ort. și 8 gr. cat. Total: 22 Români. Ei au fost complet maghiarizați.

25) **In orașul Szeghalom (central plasei cu același nume)**, la 1900, sunt arătați 2 Români, iar la confesiuni 41 ort. și 43 gr. cat. (între ort. se află și un Sârb). Total: 83 Români. În 1910, sunt arătați 6 Români, iar la confesiuni 70 ort. și 27 gr. cat. Total: 97 Români. Ei au fost în mare parte maghiarizați. Credincioșii ort. români, în număr de peste 100 suflete, sunt administrați ca filie de către parohia ort. rom. din Bichis.

26) **In comuna Vésztő (plasa Szeghalom)**, la 1900, sunt arătați 13 Români iar la confesiuni 47 ort. și 7 gr. cat. Total: 54 Români. În 1910 sunt arătați 33 Români, iar la confesiuni 15 gr. cat. și 85 ort. (între cari și 2 Sârbi). Total: 98 Români. Credincioșii ort. rom. sunt administrați ca filie de către parohia ort. rom. din Bichis. Românii din Vésztő în mare parte au fost maghiarizați.

În plasa Szeghalom, la 1900, se arătau 24 Români, iar la confesiuni 199 ort. (între cari și 2 Sârbi) și 80 gr. cat. Total: 277

Români. În 1910, sunt arătați 93 Români (și 2 Sârbi), iar la confesiuni 143 gr. cat. și 196 ort. Total: 318 Români.

27) **In orașul Ghiula (Gyula, capitala Jud. Bichis)**, la 1900, statistica maghiară arată 2608 Români, iar la confesiuni găsim 3190 ort. și 60 gr. cat. Numărul Românilor e de 3250 suflete. În 1910, sunt arătați 2540 Români, iar la confesiuni 3391 ort. și 101 gr. cat. (între ort. se află și 8 Sârbi). Deci o scădere față de anul 1900.

Românii din Ghiula au două parohii și anume:

1) **Parohia materă Ghiula, orașul mare român („Ghiula nagy román város”)**, în 1919, avea 1546 credincioși ort. rom., o biserică, 2 școli confessionale, doi preoți și câte 4-5 învățători. Azi, parohia are preot pe Dim. Săbau. În 1933, numărul aproximativ al credincioșilor ort. rom. era de 1550 suflete. Cele două școli confessionale ort. române au un singur învățător român, care predă în limba maghiară.

(Va urma)

Săptămâna internațională

— Mare încordare din pricina înțelegerii englezilor cu nemții și a politicii engleze din Africa răsărită. Tratatul germano-polone, excursii ale foștilor luptători englezi în Ungaria și demonstrații bulgarofile în la via. Cooperare militară italo-franceză, manevre generale în Italia la granița Austriei și a Iugoslaviei, gătiri în Turcia pentru întărirea (antiengleză) a Dardanelor. —

Situația internațională s'a înrăutățit mult de tot în zilele din urmă. Și nu atât din pricina că suntem în luna întâia scadente a primejdiei războiului din Abisinia, profetită pentru luna lui Cuptor sau pentru Septembrie, cât din pricina ciudatelor regupări ce începe să le prilejuiască în Europa înțelegerea navală anglo-germană dela 18 Iunie.

Înțelegerea aceasta privitoare la reînarmările de pe apă ale nemților a fost socotită ca o călcare de către englezi a tratatului de pace dela Versailles. Faptele ce s'au aflat apoi, dovedesc că e mai mult decât atât. Dovedesc că Anglia oricât caută ea s'o desmintă — se înstrăinează de foștii-tovarăși, de francezi, de italieni.

Presa franceză a arătat în urma semnării acordului naval dintre Anglia și Germania lucruri din cale afară de ciudate în privința aceasta. Și-au fost spuse răspicat și într'un articol din „Universul” al d-lui Brioux. Anglia mersese până acolo că nu numai n'a cerut Franței și Italiei părerea cu privire la această atât de hotărâtoare înțelegere, dar în ziua semnării înțelegerii a comunicat la Paris alte puncte de învoială decât cele cuprinse în acordul cu nemții. Și mai mult: după ce acordul s'a semnat, n'a dat publicității decât o parte dintre puncte. Cu alte cuvinte, acordul naval are un adaos secret, pe care Franța și Italia nu trebuie să-l știe.

Acordului naval e vorba să-i urmeze o înțelegere engleză cu Germania privitoare la înarmările aeriene ale nemților. O înțelegere asemănătoare e vorba să se propună dela Berlin și Franței. Ribbentrop, care a semnat acordul naval, e vorba să meargă la Paris ca să trateze această înțelegere. Și ca o patruză de recunoaștere, ca deschizători ai drumului acestor tratative, s'au trimis la congresul internațional din Franța al foștilor luptători o delegație de foști luptători germani, ca să facă Franței declarații de prietenie (și totodată să influențeze în sens pacifist moțiunea congresului). Dar presa franceză arată că se propune din adins Franței înțelegerea cu Germania referitor la înarmările aeriene germane, pentru că după ce Franța nu va fi primită pretențiile nemțești, Germania să se poată înțelege și în privința acestor înar-

mări cu englezii, având scuza că-i vinovată Franța fiindcă n'a voit o înțelegere.

Apoi:

Ministrul englez Eden a fost zilele trecute la Paris, apoi la Roma, și-apoi iarăși la Paris, ca să caute să obțină o recunoaștere din partea Franței și a Italiei a înțelegerii anglo-germane, și să propună Italiei o împăcare cu Abisinia pe socoteala Angliei. A oferit adevărat Italiei un pământ abisinian care i s'ar ceda în schimbul unui teritoriu ce l-ar da Abisiniei Marea-Britanie. Oferta era curată mărinimie. Și totuși d. Mussolini n'a primit-o. N'a primit-o fiindcă era o ofertă făcută'n dauna Franței. O ofertă care să înstrăineze pe Italia de Franța.

Sunt lucruri ciudate acestea.

Să nădăjduim însă că nu voi avea continuare, deși continuarea (strângerea raporturilor germano-polone, o excursie la 11 Iunie a foștilor luptători englezi în Ungaria, o mare demonstrație bulgarofilă la Belgrad) a și început să s'arate.

În momentul când situația internațională a Europei începe să ia ca urmare a purtării Angliei aspectele acestea ciudate, a apărut la Londra d. Titulescu, ministrul nostru de externe. Și n'ată după tratativele ce le-a avut cu guvernul englez, Anglia a dat asigurări că nu s'a schimbat nimic în raporturile sale de prietenie cu Franța și Italia și în raporturile sale cu Liga Națiunilor.

Pregătiri de război

Ziarul parisiens „Le Matin” a publicat un interview cu ministrul de război al Abisiniei, în care se arată că Abisinia are acum sub drapel 350 mii de oameni, și că peste două, trei săptămâni va avea 800, sau 900 de mii de soldați.

Ziarul englez „Star” arată că Abisinia are 500—600 de mii de puști, dintre cari numai un sfert sunt moderne, iar o parte se încarcă pe dinainte. Are 2000 de mitraliere, 8 baterii și 20 de avioane conduse de piloți străini. Bineînțeles nu se poate ști dacă se poate da sau ba crezare acestor fel de știri.

Se anunță din Londra că fabricile engleze de arme — desigur

N'am crede în alte mprejurări prea mult unor asemenea declarații, cari de obicei una spun și alta ascund. Dar d. Titulescu s'a dus în Anglia ca președinte al consiliului Miciei Înțelegeri și mai ales al Înțelegerii Balcanice. Iar în vremea când d-sa arăta guvernului britanic primejdiile căilor nouă apucate de politica engleză, la Ankara se întrunea consiliul apărării naționale turcești și hotărâ: de-o parte, să înfărească cu 20 de avioane și cu un mare număr de automobile blindate paza vâmlor din Strâmători, iar de alta să imite exemplul Germaniei, reînarmând Dardanelele, cari au fost după război demilitarizate la stăruința ndeosebi a Angliei.

Să ne reamintim, că chestiunea aceasta a Dardanelor i-a mai mulcomit odată pe englezi, în zilele conferinței de astă primăvară dela Streza. Din pricină că Franța era la conferința aceasta izolată, Anglia era cât pe ce să reușească să pună conferința să recunoască înarmările germane și să invite Ungaria și Bulgaria să-i prezinte și ele dorințele referitoare la reînarmare. Și lucrurile au luat întorsătura pe care au luat-o din pricină că s'a dat răspicat englezilor să înțeleagă că dacă se aduce la Streza asemenea hotărâre, Turcia imită'n Dardanele exemplul Germaniei.

În momentul de față stadiul complicațiilor pricinuite de politica germanofilă și — putem să spunem — revizionistă a Angliei, este acesta.

Înc'odată: să nădăjduim că s'a ajuns la un punct care va pune capăt surprizelor ce se anunțau.

la porunca guvernului — au refuzat să execute o comandă de armament a Abisiniei.

Deasemenea guvernul belgian a interzis fabricilor de arme din Belgia să mai furnizeze arme Abisiniei.

După știrile ziarului „Le Matin” se află în Abisinia un număr însemnat de ofițeri germani în rezervă.

Manevrele generale din Italia

Zilele acestea se încep în Italia manevre generale, pe uscat și pe apă, cu direcția către Austria (iar după știrile ziarelor maghiare către Austria și către Iugoslavia).

În urma înțelegerii ce s'a făcut săptămâna trecută între Marele Stat Major italian și între cel francez cu privire la o cooperare militară italo-franceză, în partea nordică dinspre Franța a Italiei nu vor fi niciun fel de manevre sau de concentrări de trupe.

Svon despre începerea războiului

Agenția telegrafică Rador a adus Miercuri dela Roma știrea că a circulat în acea zi în capitala italiană zvonul că la frontiera dintre Abisinia și E-

Participă la manevrele peste 500 de mii de oșteni. Treia parte a armatei italiene. Știrea este să atragă atenția aminte a celor cari ar să profite de incurcăturile Africa ale Italiei, că granițele liene din Europa sunt păzite în tot momentul.

ritirea ar fi fost o pronică ciocnire.

Cercurile oficiale liene declară că nu primit nicio confirmare a acestei știri.

ALTE ȘTIRI EXTERNE

În Polonia s'a adus o nouă lege electorală, care ia partidelor dreptul de a fixa candidaturile de deputat dela centru.

Guvernul polonez a cerut Ligii Națiunilor să i se dea colonii.

Rezervele de aur și de devize ale Poloniei au scăzut la jumătate.

S'au început tratative pentru intensificarea alianței germano-polone. Germania a executat pe doi spioni polonezi și a început judecarea altor 13 spioni din slujba Poloniei. În unele cercuri poloneze s'a început o puternică agitație pentru o reapropiere de Franța.

În Germania s'a adus o lege prin care se obligă marile întreprinderi să dea statului pe degeaba un miliard de mărci, pentru sporirea exportului german. Se încearcă să se contracteze un împrumut în Anglia. Toate dovezi că regimul hitlerist nu stă tocmai bine cu finanțele.

Monitorul oficial a publicat un decret prin care se admit în armata germană și oameni cari nu sunt cetățeni germani, (e vorba bineînțeles de germanii din alte țări).

În Austria se fac pregătiri pentru readucerea Habsburgilor. Guvernul a anunțat că a pregătit un proiect de lege prin care se declară desființată legea dela 1919 care prevede că Habsburgii nu se pot întoarce în țară și că li se confiscă averile.

În Franța s'au pus la dispoziția guvernului credite de două miliarde de franci pentru marină, aviație și pentru menținerea sub arme a contingentului ce trebuia eliberat la 1 Aprilie.

Comisia financiară a Camerei a votat propunerea unui deputat, ca să se naționalizeze industria de război.

Parlamentul a debătut proiectul organizării națiunii în timp de război (rechizițiile de civili și de materiale).

Dela 14 Iulie înainte sunt oprite în toată Franța mani-

festățile politice. Oșterii protestează și pregătesc pentru ziua de 14 Iulie (știrea toarea republicană a Bastiliei) manifestații foarte toase.

În Ungaria s'au oprit menea orice adunări politice țară. Pentru bunul motiv — cum s'a arătat în parlament că nemulțumirile populației așa de mari încât se poate ge la revoluție.

EVREII LA BUDAPEST

Situația în com

Capitala ungurească, număra vremuri Iudapesta, are un număr uriaș de evrei, puternici sub regimul fostului amiral Gömbös mai mult ca dela revoluție încoace.

În comerțul Budapestei s'au li-i următoarea, după statisticile oficiale ce le publică ziarul „gyarság” în n-rul „din” 26 crt.

În comerțul de sticlărie și țelaniuri negustorii evrei în denți au reprezentat la 1924 pocente, iar la 1933 75.5 cente.

În comerțul de textile au în 1925, 85.6 procente, în 1933, 88.2 procente.

În comerțul de mobile și lărie procentul li-a crescut asemenea, dar în măsură mică (nu ni se spune cu

În comerțul de metale și rări se simte un spor al nilor, dar nu e arătat în pro

În comerțul de librărie și creștinilor a crescut dela %, cât era la 1928, la

Crește deasemenea — se spune în ce măsură creștinilor din comerțul cu male, cu cărbuni și cu deasemenea al băcanilor și torilor de coloniale.

La categoriile acestea înțelege dacă-i vorba de tere a procentului, sau spor numeric.